

L6n

2403.

L6n

57, 2361

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Գ Ի Ր

ՀԱՄԱՐԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ԴԻԻԱՆԻ

Ի ՎԵՐԱՅ ԵԼՄՏԱՅՈՅՅԻ

1886-87 ԵՒ 1887-88 ԱՄԱՅ

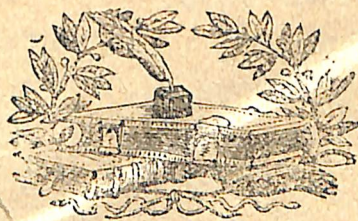
ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Մ Ա Տ Ո Ւ Յ Ե Ա Լ

Ա Ռ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՆ

Ի 13 ՅՈՒՆԻՍԻ 1886

Կ. ՊՕԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Մ. Կ. ՍԱՐԳՆԱՆ

—
1886

Ազգային Վարչութեան Քաղաքական
Ժողովոյ կողմանէ 1886-87 և 87-88 տա-
րիներու համար ծրագրեալ Ելմտացոյցն ,
հանդերձ տեղեկագրով , Համարակալու-
թեան Դիւանիս յղուած էր առ ի քնն-
նութիւն և ի տեղեկագրութիւն տասնև-
հինգ աւուր պայմանաժամաւ :

Թէպէտև խնդրոյն ստիպողութիւնը
Դիւանիս ծանօթ էր , սակայն իւր անդամոց
միոյն բացակայութիւնն և միւսին անձ-
նական զբաղմունքն պատճառ եղան որ ,
հակառակ իւր փափաքանաց և Ժողովոյդ
որոշման , չկրցաւ պայմանաժամին Պատկ.
Ժողովոյդ նկատառման ներկայել իւր
քննութեան արդիւնքն : Ուստի այս ակա-
մայ յապաղման համար Ժողովոյդ ներս-
դամութիւնը խնդրելով կ'անցնինք բուն
խօս Ելմտացոյցի քննութեան :

Դիւանս իրեն յանձնուած պաշտօնը
խզճի մտօք կատարելու համար քանիցս
ի Ժողով գումարած և մի քանի անգամ
ալ Ազգ. Պատրիարքարան դիմած է տեա-
րակներն աչքէ անցնելու և անցեալ տար-
ուան գոյացեալ հասութից որքանութիւնն
հաստատելու և բաղդատութիւնն ընելու
համար :

Նախ պէտք է յայտարարենք թէ
այս տարուան Ելմտացոյցին մէջ ապրիլի
Քաղաքական Ժողովը նոյնութեամբ Հա-
սութից կողմն անցուցած է Նշանաւոր-
ութեան և Անցադրատան հասոյթներն ի-
րենց ամբողջութեամբ , և Ծախուց գը-
լութն անցուցած է այս հասութից մէ-

ջէն Ազգ. Հիւանդանոցի վճարեալ նը-
պաստը : Նորութիւն և միանգամայն
հաշուական ճշդութիւն մ'է այս գործու-
ղութիւն , որ անշուշտ պիտի շարունակուի
ապագայ Ելմտացոյցներու մէջ : Հարկ
է որ ամեն ազգային գիտնայ թէ Ազգ.
Պատրիարքարանն , հակառակ իւր դըրա-
մական անձկութեան , երբեք չի մոռնար
Ազգային Հիւանդանոցի նպաստը կանո-
նաւորապէս վճարել :

ՀԱՍՈՅԹ

Այս գլխոյն մէջ տեսնուած գումար-
ներու մեծագոյն մասն արդէն նախորդ
փակեալ շրջանի մէջ իրականացած լինե-
լով՝ հարկաւոր կը նկատենք անփոփոխ
պահել զայնս :

Ազգային Ժողովոյ կողմանէ անցեալ
տարի քուէարկեալ օրինաց տրամադրու-
թեամբ , ազգային տուրք վճարող անձանց
որքանութիւնն և հետեւաբար դանձուե-
լիք գումարն որոշուած լինելով , նոյն իսկ
Թաղական Խորհրդոց օժանդակութեամբ
պատրաստուած ցանկերու համաձայն ,
կ'առաջարկենք նոյնութեամբ ընդունիլ
Ելմտացոյցին մէջ նշանակեալ ազգային
արոց գումարն որ է 374,175 զրուշ , եթէ
մէկ կողմէ Ազգային Վարչութիւնն ամեն
ջանք ի գործ դնէ , ինչպէս կ'ընէ արդէն ,
ժամանակին դանձելու համար այս պար-
տաւորիչ տուրքն , և եթէ միւս կողմէ
ազգայինք փութան իրենց այս նուիրա-

29. 55

2364-97

կան պարտականութիւնները կատարել, Դիւանս համոզուած է թէ դիւրութեամբ կարելի է ձեռք բերել վերոյնշանակեալ գումարին գանձումն : Այսօր ամեն Հայ ճանչցած է Պատրիարքութեան և Պատրիարքարանի մեծ նշանակութիւնն : Այս դարաւոր հաստատութիւն չկրնար ժամանակիս պահանջմանց համաձայն գոհացում տալ ազգային բաղմաղան պէտքերուն, եթէ Ազգը չգիտնայ նիւթագէտ բարեւոյ վիճակի մէջ դնել Ազգային Պատրիարքարանն, որմէ կախեալ է Ազգին դարաւոր իրաւանց պահպանութիւնն : Նոյնպէս կ'առաջարկենք նոյնութեամբ պահել գաւառական Մուգաթայի համար նշանակեալ գումարն որ է 110,630 զրշ : Իրաւ է որ անցեալ տարիներու մէջ այս գումար չէ կրցած իրականանալ, բայց որովհետեւ Պատրիարք և Վարչութիւն այս տարի ազգուսպէս կը պահանջեն և պէտք է որ պահանջեն իւրաքանչիւր գաւառէ իրեն ինկած ջրն ջրն գումարաց վճարումն, և միւս կողմէ նկատելով որ գաւառք սկսած են հետըզհետէ ըմբռնել և ճանչնալ իրենց պարտականութիւնն առ կեդրոնական իշխանութիւն՝ ոյր ազգեցիկ և զօրաւոր լինելէն կախեալ է գաւառացի ազգայնոց գործոց կարգադրութիւնը, Դիւանս կը կարծէ թէ յետ այսօրիկ կարելի պիտի լինի նոյնութեամբ գանձել ելմտացոյցին մէջ նշանակեալ գումարը :

ԾԱԽԲ

Այս տարուան ելմտացոյցի մէջ ծախուց կողմը նշանակեալ գումարները, բաղդատմամբ անցեալ տարւոյ, հետա-

դայ փոփոխութիւնները կրած են, ի բաց առեալ այն թիւերն որք նոյնը մնացած են :

	85-86	86-87
Գրական պիտոյք	3,500	8,000
Թղթատար եւ հեռագիր	8,000	10,000
Տպագրութիւն	7,000	8,000
Ազգային ժողով	18,000	15,000
Յարաբերութեան ծախք	15,000	14,000
Նստատ կարօտելոց	3,000	4,000
Նշանուորի խաչ	3,000	3,500
Փայտ եւ ածուխ	6,000	5,000
Կարասի և նորոգութիւն	3,000	10,000
Հանդերձագին	4,000	5,500
Ծախք մանուկ	3,000	6,000
Ծախք պատահականք	11,600	7,000
Գաւառ . այցելութիւնք	22,500	24,000
Դատարարակութ . պէտք	22,500	24,000
Պաշտօնէութիւն	180,000	241,800

Ինչպէս կը տեսնուի այս բաղդատական ցուցակէն, եղած յաւելմանց և նուազմանց մէջ մեր ուշադրութիւնը գըրաւող միայն երկու ծախքեր կան, որոց վրայ մասնաւորապէս պիտի խօսինք : Իսկ գալով միւս ծախուց, կ'առաջարկենք Պատկ. Ժողովոյդ նոյնութեամբ վաւերացնել զայնս, ինչպէս նաև այն գումարներն որք նոյն են անցեալ տարւոյ ելմտացոյցին հետ :

Առաջին կարևոր յաւելումն եղած է «Կարասի և նորոգութեան» ծախուց գումարին վրայ, որ 3,000 է 10,000 զըրուշի բարձրացած է : Թէև այս գումար բաւական չէ Պատրիարքարանը վայելուչ վիճակի մէջ դնելու, բայց առ այժմ հարկ կայ այսչափ զոհողութիւն մ'ընել այս տարի, ըստ որում այդ շէնքն, ինչպէս ամենուր յայտնի է խարխուլ և հինցած վիճակի մէջ կը գտնուի :

Այս առթիւ աւելորդ շէնք համարիր յիշեցնել Ժողովոյդ թէ ո՛րչափ հարկ անհրաժեշտ է գտնել միջոց մը որով կարելի լինի Պատրիարքարանը վերաշինել ըստ արդի պահանջմանց և դնել զայն այնպիսի դրութեան մը մէջ որ գոհացնէ մեր ազգային արժանապատուութիւնն : Ասկէ կէս դար առաջ թերևս այս տեսակ շէնք մը բաւական ըլլար, բայց այսօր որ Պատրիարքարանը կ'ընդունի բարձրաստիճան հիւրերու այցելութիւնքը, շէնքին ներկայ վիճակին մէջ մնալը կրնայ այդ այցելուաց վրայ անընդհատ սպաւորութիւն գործել Հայոց Ազգին նկատմամբ :

Ամենէն կարևոր յաւելումն ելմտացոյցի ծախուց կողմը կը տեսնուի պաշտօնէից ամսականաց գումարին վրայ, որ բարձրացած է այս տարի 241,800 զրշի :

Նկատելով որ վարչութիւնը ձեռնարկած է կազմակերպել, ինչպէս կը տեսնուի իւր տեղեկագրէն, Պատրիարքարանի ներքին վիճակն և առ այդ 50,000 զրուշի յաւելուածական վարկ մը կը պահանջէ, զոր պիտի գործածէ երբ նոյնչափ գումարի առաւելութիւն մը տեսնէ Հասութիւց վրայ, նկատելով որ վարչութեան այս ձեռնարկն արժանի է ամեն քաջալերանաց, Դիւանս կը կարծէ Ժողովոյդ կարծեաց թարգման կանգնիլ՝ յանձնարարելով նմա վերոյգրեալ գումարին վաւերացումը :

Այս առթիւ հարկ կը համարենք յանձնարարել վարչութեան որ Պատրիարքարանի կազմակերպութեան ձեռնարկած պահուն չմոռնայ նաև կարգել օտար լեզուաց հմուտ պաշտօնեայ մը, որոյ պէտքն այժմ զգալի է ամեն տեսակէտով :

Ծախուց մասին մեր դիտողութիւնները վերջացնելէ առաջ, կը փափաքինք քանի մը խօսք ըսել Գաւառական այցելութեանց և Դատարարակութեան համար նշանակեալ գումարներուն վրայ : Այս տարի այս երկու կարգի ծախուց իւրաքանչիւրին գումարը բարձրացած է 24,000 զրշի, մինչդեռ անցեալ տարի 22,500 էր : Մեր ստացած տեղեկութեանց նայելով՝ անցեալ տարի քուէարկեալ այս երկու տեսակ ծախուց ի հաշիւ խիստ դոյզն վճարումներ եղած են : Եթէ այս տարուան քուէարկելի ելմտացոյցին ևս այս կարգի ծախքերը չպիտի կրնան վճարուիլ անցեալ տարուան նման, մեր կարծեօք աւելորդ է պահել զայնս ներկայ ելմտացոյցին մէջ, եթէ Ազգային վարչութիւնն այժմէն չապահովէ զմեզ այս վճարմանց մասին :

Աւելորդ կը համարինք աստ այս երկու կարևորագոյն ծախուց ստիպողականութեան մասին խօսիլ, վասնզի շատ ու շատ անգամներ գրուած և խօսուած է ադոնց վրայ . այլ միայն հարկ կը դրանք յիշեցնել թէ գաւառք հովիւներու պէտք ունին, և թէ Կ. Պոլսոյ և գաւառաց վարժարանք, զուրկ կեդրոնական անմիջական հսկողութենէ, կը կառավարուին առանց որոշ նպատակի և ուղղութեան : Ժամ է որ կրթական խնդրոյն տանք հարկ եղած կարեւորութիւնն և ստիպողութիւնն, վասնզի չունինք այս խնդրէն մեծ և կենսական խնդիր :

Ելմտացոյցի Հասութիւց և Ծախուց գրութիւններու մասին Դիւանս իւր կարծիքը յայտնելէ յետոյ կ'անցնի քանի մը ընդհանուր նկատողութիւններ պարզել Պատկ. Ժողովոյդ :

Քաղաքական ժողովք իւր տեղեկա-
գրով կը պահանջէր Պատկ. ժողովքը որ
ներկայացեալ Եւրոպայից քուարկէ եր-
կու տարուան, այսինքն 86-87 և 87-88
տարիներու համար: Այս առաջարկու-
թիւն լորջ նկատողութեան առնուելով՝
անընդունելի դատուեցաւ Դիւանիս կող-
մանէ, որովհետեւ նախ պատճառ մը չկայ
այսպիսի նորութիւն մը մտցնելու մեր
խորհրդարանական սովորութեանց մէջ:
Երկրորդ՝ հարկ չենք տեսներ այժմէն
կապել յառաջիկային գայիք Վարչու-
թեան մը ձեռքերն: Արդէն Վարչութեան
Վսեմ. Առնեապետ Էփենտին յայտարա-
րած է Դիւանիս անդամներէն միայն թէ
չպիտի Եւրոպայիցի մէկ և կամ երկու
տարուան լինելուն կամ չլինելուն վրայ,
հետեւաբար Դիւանս կառավարիչէ քուե-
արկել ներկայ Եւրոպայիցը մէկ տարուան
համար միայն:

Սահմանադրութեան սկզբնաւորու-
թենէն մինչև ցայսօր, այս վերջին առ-
ջիններու մէջ միայն Աղդ. ժողովոյն ներ-
կայացումն են Պատրիարքարանի Եւրո-
պայիցներն առ ի քննութիւն և ի վա-
ւերացումն: Կարծենք այս տարուան Եւ-
րոպայիցն առաջինն է որ ըստ Սահմա-
նադրութեան կը ներկայանայ մեր տա-
րեկան նստաշրջանին սկիզբը: Գոհունա-
կութեան արժանի է այս պարագայն, որ
մէկ կողմէ կապացուցանէ Վարչութեան
փութաշնորհութիւնն իւր պարտուց կա-
տարման մէջ, և միւս կողմէ ցոյց կու-
տայ թէ Երեսփոխանական ժողովքն այլ
ևս մտադիր չերիւր անտարբերութեամբ
նայիլ այս տեսակ խնդրոց վրայ:

Ժողովոյց այս արամադրութիւն կը
մղէ Դիւանս Չեր ուշադրութեան ներկա-

յելու սահմանադրութիւնը թէ՛ Եւրոպայիցը
որ չըջանի որ կը վերաբերին, կամ այն
չըջանի մէկ քանի ամիսներն անցնելէ յե-
տոյ և կամ նոյն չըջանի սկիզբը կը ներ-
կայանան ժողովքի վաւերացման, որով
մեր հսկողութեան իրաւունքը կը կոր-
սնցնէ իւր նշանակութիւնն և կարեու-
րութիւնն, վասն զի այդ ժամանակամի-
ջոցի մէջ Պատրիարքարանը կը շարունա-
կէ իւր դանձուամբերն և ծախքերն ընել
առանց ժողովոյս վաւերացման: Այս
անտեղութիւնը բառնալու և ժողովոյս
հսկողութեան իրաւունքն իրական ընե-
լու նպատակաւ, Դիւանս յետ խորհրդ-
դակցութեան հետեւալը կ'ենթարկէ
Պատկ. ժողովոյց վաւերացման:

Ա. — Որովհետեւ մեր բոլոր Վարչա-
կան ընտրութիւնք Մայիս Աին տեղի կու-
նենան, և հարկ է որ նոր ընտրեալ Վար-
չութիւնք ժամանակ ունենան ուսումնա-
սիրելու դործերն և ըստ այնմ Եւրոպա-
յից պատրաստելու, ուստի կառավար-
կենք որ Պատրիարքարանի դրամական
տարեգլուխն սկսի Նոյեմ. Աին, փոխա-
նակ Մայիս Աին:

Բ. — Կառավարիչենք նոյնպէս որ Քա-
ղաքական ժողովք ներկայէ Եւրոպայիցն
իւրաքանչիւր տարուայ Սեպտեմբերի Աին
և Աղգ. ժողովք պարտաւոր լինի վա-
ւերացնել զայն մինչև ցԱ Նոյեմբեր:

Գ. — Կառավարիչենք նմանապէս որ
Քաղաքական ժողովք Եւրոպայիցը պատ-
րաստելու առնն, անդ նշանակէ այն թը-
ւանշանները զորս պիտի գանէ փակելի
չըջանի առաջին վեցամսեայ հաստութից և
ծախուց գումարներուն վրայ բարդելով
փակեալ չըջանի վերջին վեցամսեայ հա-
ստութից և ծախուց գումարները:

Եթէ Պատկ. ժողովք ընդունի մեր
այս երեք առաջարկութիւնները, միան-
գամ ընդ միշտ կանոնաւորած կը լինի Եւ-
րոպայիցի պատրաստութեան և ներկայաց-
ման գործողութիւնը:

Պատկ. ժողովք գիտէ նաև թէ մեր
Եւրոպայիցը այն ատեն միայն կունենան
իրենց նշանակութիւնն երբ ժողովք պա-
հանջող կը լինի նոցա անթերի գործադ-
րութեան: Ուստի կ'առաջարկենք յանձ-
նարարել Վարչութեան որ քուէարկեալ
Եւրոպայիցը ճշգիւ և անթերի գործադ-
րէ, և թէ ժողովս պատասխանատու կը

ճանչէ այն Վարչութիւններն որ նշանակ-
եալ գումարներէ աւելի դրամ կը ծախ-
սեն: Նոյնպէս ժողովս պէտք է պահան-
ջէ որ Վարչութիւնք ժամանակին մեզ
ներկայեն Պատրիարքարանի տարեկան
փակեալ Հաշուեցոյցն, որպէս զի ժողո-
վոս գիտնայ թէ որքան ճշգրտութեամբ
գործադրուած է իւր կողմէ քուէարկեալ
Եւրոպայիցը:

Եզրակացնելով մեր Տեղեկագիրը,
կ'առաջարկենք վաւերացնել վերոյիշեալ
գիտողութիւններով 1886-87 տարուայ
Եւրոպայիցը նոյնութեամբ:

Արեւսդէր Համարաւորութեան Դիւան

Գ. Յ. Յովակիմեան

13 Յունիս 1886

Կ. Պօլիս

Տեղեկէր

Կ. Պ. Սըվաճեան

Արեւս

Մ. Ճանքեան

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0247862

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0247861

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0247772

